

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนา ความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่นักศึกษาในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร วันที่ 12 ธันวาคม 2512, 2555) เกี่ยวเนื่องกับ ความว่า "...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติเพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่จึงต้องจัดการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10, พ.ศ. 2550 -2554 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลก ได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ดังนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับ 1) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิตพัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้

สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) การเสริมสร้างสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ เน้นการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร มุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างคนไทยให้มีความมั่นคงทางอาหารและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ 3) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมบนฐานของความมีเหตุมีผล ดำรงชีวิตอย่างมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนพัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึง สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคมเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบบูรณาการและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและความตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อลดความขัดแย้ง

ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคคลเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพในสังคม แต่อาจไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ยกเว้นอาชีพที่ได้รับ การอบรมฝึกฝนมาจากครอบครัว หรือจากสภาพแวดล้อมวัยเยาว์ การศึกษาระดับนี้ถือเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่รัฐต้องดูแลจัดหาให้ หรือส่งเสริมให้เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาชนร่วมจัดให้มีขึ้น และถือว่าประชาชนทุกคนควรต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, หน้า 4) อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ การบริหารงานของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความ ตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด

นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (อรทัย แสงทอง, 2551, หน้า 1-2) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบทหลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กร หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์กรแม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์กรถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการและคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร (อำพร เรืองศรี, 2555) จึงมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการคุณภาพและสนับสนุนการพัฒนาปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะนั้นเป็นอาวุธสำคัญคู่กายที่มีอยู่ในตัวตนของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ แนวความคิดเรื่องสมรรถนะจึงเข้ามามีบทบาทและถูกนำมาใช้ในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เหตุเพราะการกำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องกำหนดให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหน่วยงาน อีกทั้งยังนำหลักการแนวคิดมาใช้ในการระดมงานด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายมิติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่และที่ซ่อนเร้นอยู่มาบริหารจัดการการศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น (อากร ภู่วิทยพันธ์, 2548, คำนำ)

ดังนั้นเพื่อให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ในอนาคตจึงต้องอาศัยผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลักในการนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนกลไก โดยใช้ระบบการจัดคุณภาพ กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความร่วมมือร่วมใจ รวมทั้งมีการกระจายอำนาจไปสู่ครู นักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ขณะเดียวกันต้องปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่เน้นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้แนวใหม่ และที่สำคัญส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องเน้นการปรับปรุงบุคลากรทั้งครู นักเรียนรวมทั้งตนเองให้ทันกับความเจริญเติบโตของสังคมและโลก โดยเฉพาะสร้างนักเรียนให้รู้เท่าทันคน ในลักษณะเน้นความจำเป็นที่จะเรียนรู้วิธีการเรียนรู้รวมทั้งเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้กับบุคคลเดียวเป็นทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกบุคคล ต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งกระตุ้นให้ ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน สร้างสรรค์ความรู้ ทักษะ ความคิด ตลอดจน จิตวิญญาณเพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง และทัดเทียมกับนานาชาติได้อย่างภาคภูมิใจสืบไป (สมชาย เทพแสง, 2555)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การนำเอาคุณธรรมจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยแล้ว จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งนัก เพราะการที่จะปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูงนั้น ก็ต้องปลูกฝังเขาตั้งแต่ขั้นพื้นฐานโดยให้มีจิตที่เป็นสาธารณะสิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ เพื่อเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับชีวิตของเหล่าเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไรและผู้บริหารจะมีอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธและการบริหาร โรงเรียนอย่างไรได้นำเอาหลักคุณธรรมจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนมากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหาร โรงเรียนต่อไป

ปัญหาการวิจัย

ปัญหาการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. อธิปไตย 4 ในวิถีพุทธกับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร
2. ระดับอธิปไตย 4 ในวิถีพุทธ โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับใด
3. ระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับอธิปไตย 4 ในวิถีพุทธ การบริหาร โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอธิปไตย 4 ในวิถีพุทธกับการบริหาร โรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. อธิปไตย 4 ในวิถีพุทธกับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับมาก
2. ระดับอธิปไตย 4 ในวิถีพุทธ โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่ม
กรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2554 จำนวน 45 โรงเรียนมี
ผู้บริหารโรงเรียนละ 15 คน รวมจำนวน 675 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการ เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการ
สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนจำนวน 45 โรงเรียน สุ่มมาโรงเรียนร้อย
ละ 80 ได้จำนวน 36 โรงเรียนและจากผู้บริหารโรงเรียนละ 15 คน สุ่มผู้บริหารมาร้อยละ 50 ได้
จำนวนผู้บริหารโรงเรียนละ 8 คน จาก 36 โรงเรียนได้ผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 288
คน ซึ่งสูงกว่าตารางกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และยอมรับได้
(Krejcie and Morgan, 1970, pp. 608-609)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของ อิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธกับการบริหาร โรงเรียน
ประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบที่จะศึกษาอิทธิบาท 4 ในวิถี
พุทธและการบริหาร โรงเรียน ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ อิทธิบาท 4
ประการ ตามแนวคิดของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ
วโรรส, 2552, หน้า 36) คือ

2.1.1 ฉันทะ (พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น)

2.1.2 วิริยะ (เพียรประกอบสิ่งนั้น)

2.1.3 จิตตะ (เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น)

2.1.4 วิมังสา (หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น)

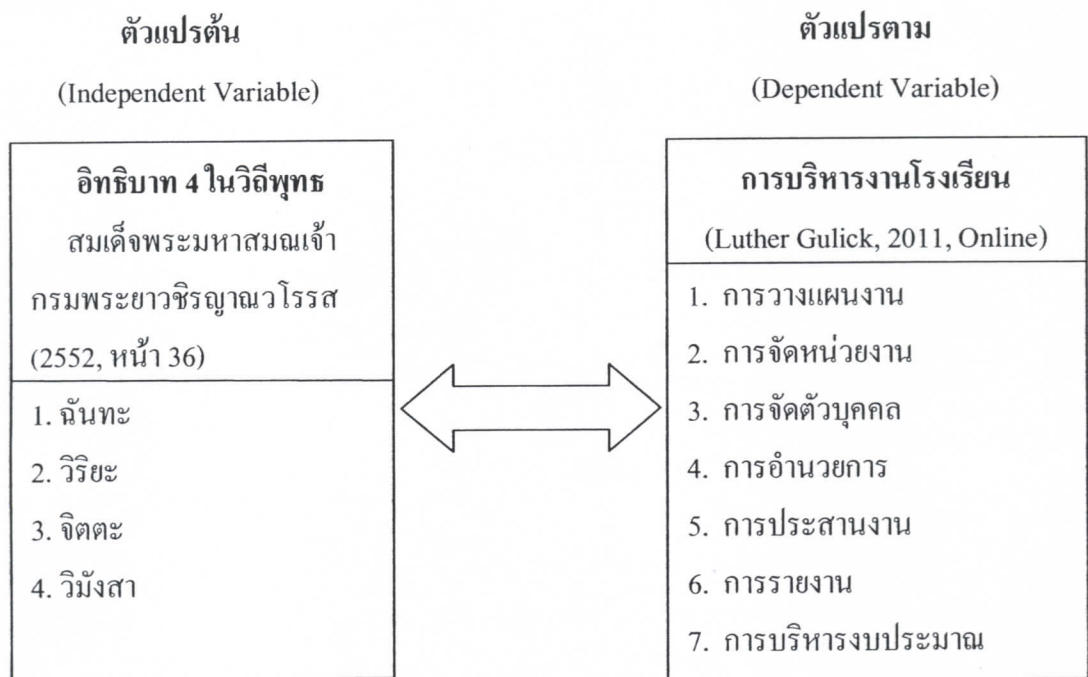
2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การบริหารงานโรงเรียน 7 ด้านตาม
แนวคิดของ Luther Gulick (2011) คือ

2.2.1 การวางแผนงาน

- 2.2.2 การจัดหน่วยงาน
- 2.2.3 การจัดตัวบุคคล
- 2.2.4 การอำนาจการ
- 2.2.5 การประสานงาน
- 2.2.6 การรายงาน
- 2.2.7 การบริหารงบประมาณ

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

จากแนวคิดการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ตรงกันผู้วิจัยจึงได้นิยามคำศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลัก ๆ ไว้ดังนี้

กลุ่มกรุงเทพเหนือ หมายถึง เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขตบางเขน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2554

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระที่ทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ รวมจำนวน 15 คน

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพโดยการใช้หลักการ และวิธีการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเรื่องที่ทำเนิการนั้น

ความสัมพันธ์ หมายถึง ความเกี่ยวข้องกัน เมื่อเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่โดยปกติมักเกิดขึ้นพร้อมกันมีความสัมพันธ์กันเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์หนึ่ง ก็มักเกิดการเปลี่ยนแปลงในอีกเหตุการณ์หนึ่งควบคู่กัน

อิทธิบาท 4 หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้สู่ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ประการคือตามแนวคิดของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2552, หน้า 36) มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. **ฉันทะ** หมายถึง มีความพอใจในการทำงานที่ทำอยู่มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความตั้งใจมั่นต่องานส่วนรวมมีความพึงพอใจต่อผู้ได้บังคับบัญชา มีความคิดเห็นร่วมกันมีความไว้วางใจเชื่อใจต่อกันมีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความปรารถนาที่จะทำผลงานให้ดีขึ้น ไปถึงขั้นไปมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองทำอยู่มีการประชุมพร้อมหน้ากันทุกครั้ง

2. **วิริยะ** หมายถึง มีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่มีความขยันในกิจการงานที่ทำอยู่มีความพยายามเข้มแข็งและอดทนมีความพยายามไม่ทอดทิ้งจากธุระมีความพยายามในการทำงานนั้นๆมีการทำงานที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนมีความกล้าหาญในกิจการงานที่รับผิดชอบมีความเพียรละความชั่วมีความเพียรประกอบคุณงามความดีมีการมูมานะทำงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

3. **จิตตะ** หมายถึง มีการไม่ทอดทิ้งในสิ่งที่ทำนั้นไปจากความรู้สึกรู้สึกมีการคิดไปข้างหน้า อยู่เสมอๆมีจิตที่รู้ในการงานและสิ่งทีตนเองทำอยู่เสมอๆมีจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยวางในธรรมากรงานมีความคิดไม่เลือนลอยในสิ่งที่ไม่เป็นธรรมากรงานมีความคิดที่จะอุทิศตนต่อหน้าที่การงานอุทิศกายให้แก่การงานหมั่นหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอทบทวนในการงานที่ได้ทำผ่านมาแล้วมีจิตแน่วแน่ที่กระทำงานนั้นๆ

4. **วิมังสา** หมายถึง ผู้บริหารมีการบริหารงานโดยยึดหลักกฎหมายเป็นผู้มีเหตุและผลทบทวนเรื่องราวพร้อมแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญาตรวจตราการวิธีการทำงานที่ถูกต้องหาเหตุผลข้อดีข้อด้อยเพื่อวางแผนและปรับปรุงหมั่นใช้ปัญญาพิจารณากับการงานที่ทำค้ำจนถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นไตร่ตรองพิจารณาสิ่งที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นมีการพัฒนาวิกฤตให้เป็นโอกาสสอดส่องเอาใจใส่อย่างรอบคอบ

การบริหารงานโรงเรียน 7 ด้าน หมายถึง “การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ” คือพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกระบบของสถานศึกษา โดยมีแผนการดำเนินการ เพื่อให้การศึกษาอบรม สั่งและสอน ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้คู่คุณธรรม เก่ง ดี มีสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ของโลกและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตามแนวคิดของ (Luther Gulick, 2011) มี 7 องค์ประกอบ คือ

1. **การวางแผนงาน** หมายถึง มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีหลักการในการวางแผนมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบมีการจัดทำแผน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

2. **การจัดหน่วยงาน** หมายถึง มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบมีการจัดความสัมพันธ์ของงานมีการกำหนดหน้าที่ระหว่างฝ่ายการทำงานมีการจัดระเบียบให้เข้ารูปอย่างมีระบบมีความรับผิดชอบและอำนวยความสะดวก

3. **การจัดตัวบุคคล** หมายถึง มีการจัดหาบุคลากรที่เหมาะสมกับงานมีการอบรมและพัฒนาตัวบุคคลมีการค้นหาความต้องการฝึกอบรมคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากร

4. **การอำนวยความสะดวก** หมายถึง มีการติดต่อสื่อสารและควบคุมงานให้เหมาะสมมีความช่วยเหลือและแนะนำข้อบกพร่องมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานมีการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันมีการชักจูงให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. **การประสานงาน** หมายถึง มีการทำงานให้สัมพันธ์และสอดคล้องกันมีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ในการติดต่อกับบุคคลอื่นมีการสื่อสารที่เข้าใจกันรวดเร็วและราบรื่นมีการประสานนโยบายให้สอดคล้องกันมีการประสานในรูปแบบของการบริหารที่ครบวงจร

6. การรายงาน หมายถึง มีทักษะในการใช้คำพูดที่ถูกต้องมีทักษะในการใช้ภาษาที่ดี และเข้าใจง่ายมีทักษะในการสื่อสารมีการจัดระเบียบในการรายงานสามารถชี้แจงให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการรายงาน

7. การบริหารงบประมาณ หมายถึง มีการบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการจัดระเบียบงบประมาณอย่างเป็นระบบมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอมีการวางแผนเป้าหมายของงบประมาณ

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ได้ทราบระดับอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธ โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
3. ได้ทราบระดับการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
4. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธ ที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป
5. ได้นำผลการวิจัยไปใช้ขยายผลในการวิจัยอิทธิบาท 4 ในวิถีพุทธ ทางการศึกษาต่อไป